

Szent Anzelm

április 21.

Canterbury Szent Anzelm (latin nevén Anselmus Cantuariensis, olasz nevén Anselmo d'Aosta) (1033–1109) a XI. század kiemelkedő egyházi személyisége volt. A nagy hatású teológus, filozófus, a „skolasztika atyja” Aosta szülöttje; a franciaországi Bec apátjaként, majd canterburyi érsekként vált ismertté. 1109. április 21-én halt meg.

„*Mert nem azért vágyom megérteni, hogy hihessek,
hanem azért hiszek, hogy érthessek*”
(Szent Anzelm)

Szent Anzelm nagy fontosságot tulajdonított az értelemnek, azaz hogy az isteni misztériumot ne kizárólag a hiten keresztül vizsgáljuk. A hit igazságának felismerésére hívja az arra szomjazó embert, és azon fontos feladatra hívja, hogy adja tovább keresztény örökségét a következő nemzedékek számára is – mondta XVI. Benedek.

Anzelm 1033-ban született a felső-itáliai Aosta (akkori nevén: Augusta) városában, az Alpok lábánál, elszegényedett nemesi családban. 1056-ig szülővárosában lakott, majd édesanyja halálát követően három éven keresztül vándoréletet élt Franciaországban; ezekről az évekről többet nem tudunk. 1059-ben felvételét kérte a normandiai Le Bec bencés monostorába, ellentmondva apja szándékának, és elhagyta a szülői házat. Lanfrank páviai perjel lelki vezetésével életét a tanulmányoknak és a bensőséges imádságnak szentelte.

A kolostor priorjának távozásakor, 1063-ban, Anzelm vette át a hivatalát; 1078-ban pedig apáttá nevezték ki. Amikor a perjelt kinevezték Canterbury érsekévé, mesterét követve Anzelm is Canterburybe ment. 1093-ban, Lanfrank érsek halálakor Anzelmet jelölik Canterburybe érseknek, s ő elfogadja a kinevezést.

Az Angliában töltött évek során újrászervezte az egyház életét, és igyekezett megvédeni az egyházat a világi hatalmaktól való függéstől. E törekvése miatt száműzetésre kényszerült. 1103-ban, miután rábírt a királyt az egyházi törvények tiszteletben tartására, véglegesen visszatért Angliába. II. Paszkál pápa és Henrik egyezsége révén térhetett vissza Canterburybe. Itt halt meg 1109-ben.

Anzelm nagy hangsúlyt fektetett a Szentírás olvasására; Isten szavát nyugodt körülmények között, elmélyülten kell tanulmányozni – ajánlotta. Írásaiban nem válik külön a tudás és a vallásos áhítat, a teológia és a misztika. Legismertebb műve, a *Proslogion* egyszerre imádság és annak a vágnak a tükröződése, hogy Isten arcát szemlélje; akárcsak Szent Ágoston Vallomásai – emelte ki 2009 szeptemberében mondott tanításában XVI. Benedek pápa, hangsúlyozva, hogy a neves teológust és filozófust az „új” Európa egyik atyjának kell tekinteni.

A hithez – Anzelm szerint – az ész belátásán keresztül is el lehet jutni, mivel a hittételeket semmilyen észérv nem képes érvényteleníteni. E gondolatának jelentősége abban áll, hogy így a hittételek a Biblia vagy az egyházatyák tekintélye nélkül is képesek megállni. Ontológiai istenérve nagy vitát váltott ki: mivel Isten az a lény, akinél nagyobb és tökéletesebb nem gondolható el, márpedig a legtökéletesebb lény tulajdonsága a létezés is, ezért valóságosan létezik.

Anzelm az igazság három szintjét különbözteti meg: az örök igazságot; a dolgok igazságát – amelynek alapja, hogy összhangban áll az isteni igazsággal; és a gondolkodás igazságát – amelynek alapja, hogy összhangban áll a dolgok igazságával.

A bencés szerzetes tanításának szellemében alapította XIII. Leó pápa a Szent Anzelm Kollégiumot, amely mára nemzetközi egyetemi intézménnyé vált: filozófiai, teológiai és liturgikus képzést kínál a világ minden részéről érkező fiataloknak, összekötve a hitet a megismeréssel.

Kortársaira és az utókorra is igen nagy hatást gyakorolt leveleivel, imádságaival és beszélgetéseivel, amelyeket életrajzírója, Eadmer jegyzett föl. Első ránk maradt levelei, legtöbb imádsága és elmélkedése az 1070–1078 közötti évekből származnak. Irodalmi munkássága ebben az időben az Isten lényegéről és létezéséről írott két értekezésében (Monologion, Proslogion) érte el tetőpontját. E művek Anzelm teljesen érett filozófiáját tartalmazzák, egyebek mellett az ún. ontológiai istenérv első megfogalmazását. Ezt követő írásaiban Anzelm az igazság, az igazságosság és a szabadság közötti viszonyt kutatta. Legtöbb munkáját szerzetes barátainak írta, hogy választ adjon konkrét kérdéseikre. Gyakran alkalmazta a dialógus-formát.

Imádságait misztikus bensőségesség és mélység jellemzi, szakítva a karoling kor józan és visszafogott imaformáival. Levelei szenvedélyes és érzelmes hangvétele éles ellentétben áll teológiai spekulációinak értelmi élességével. Különösen korai levelei mutatják készségét a természetfölöttiekkel való bensőséges barátságra, amely a XII. századi monasztikus lelkiség egyik jellemző vonása.

1163-ban Becket Tamás érsek megkezdte a szenttéavatási eljárás előkészítő vizsgálatait; amikor azonban Becket száműzetésbe kényszerült, Anzelm ügye feledésbe merült. 1494-ben kudarccal járt egy másik kísérlet is. Végül 1720-ban egyháztanítóvá emelték Anzelmet. Ünnepeét 1688-ban vették föl a római naptárba, április 21-re.

Magyar Kurír

CANTERBURY SZENT ANZELM

Április 21.

*Aosta, 1033. +Canterbury, 1109. április 21.

Anzelm 1033-ban a felső-itáliai Aosta városában született. Anyja, Ermenburga a Savoyai nemességből származott, apja, Gundolf lombard volt. Szülővárosában nevelkedett, ahol mintegy 1056-ig töltötte fiatalságát. Elég korán hajlamot mutatott a szerzetesi életre. Miután meghalt édesanyja, akit nagyon szeretett, összeveszett apjával, és egyszer s mindenkorra elhagyta Aostát. A következő három évben nyughatatlan vándoréletet élt Franciaországban, ennek részleteit azonban nem ismerjük. Lanfranc beci prior és későbbi canterburyi érsek tudományos tekintélye a normandiai Bec kolostorába vonzotta, valószínűleg 1059-ben. Vezetése alatt rendkívüli szorgalommal mélyedt el a tanulmányokban. Egy ideig bizonytalankodott hivatása felől, azután 1060-ban szerzetes lett Becben. Lanfranc utódként 1063-ban átvette a priori hivatalát, 1078-ban pedig apát lett.

Legkorábbi írásai: első ránk maradt levelei, legtöbb imádsága és elmélkedése az 1070--1078 közötti évekből származnak. Irodalmi munkássága ebben az időben az Isten lényegéről és létezéséről írott két értekezésében érte el tetőpontját: a Monologionban és a Proszlogionban. E művek Anzelm teljesen érett filozófiáját tartalmazzák, egyebek mellett az ún. ontológiai istenérv első megfogalmazását, kissé eltérő formában attól, amint később Descartes által ismertté vált. Azután sorban olyan művek következtek, amelyekben Anzelm az igazság, az igazságosság és a szabadság közötti viszonyt kutatta, továbbá egy logikai bevezetés, amely erősen Arisztotelész filozófiájára hagyatkozik.

Mindezekben a művekben Anzelm gondosan kerülte, hogy a vitatott kérdésekben állást foglaljon. Teológiai bizonyításmódja kihívta Lanfranc bírálatát, tudniillik nem idézte az egyházatyákat, sem az elismert tanítókat. A Proszlogion érvelését Gaunilo marmoutiers-i szerzetes udvariasan, de határozottan megcáfolta. 1090-ben Anzelmet belekeverték abba a vitába, amely egy Roscelin nevű compiegne-i kanonok körül támadt. Roscelin azt állította, hogy Lanfranc és Anzelm támogatta a Szentháromságról vallott (eretnek) nézeteit. Anzelm egy, a beauvais-i püspökhöz intézett levélben védekezett, s nekilátott, hogy részletesen kifejtse hitét. Ezt sok késedelmeskedés után csak 1094-ben fejezte be, és De incarnatione Verbi (Az Ige megtestesülése) címen II. Orbán pápának ajánlotta.

Lanfranc 1089-ben bekövetkezett halála óta a canterburyi püspöki szék üres volt. 1093-ban Anzelmet hívták meg Canterburybe érseknek. Ezután az Anglia királyaival vívott kemény harcok évei következtek. II. Vilmos Anzelm minden reformtörekvését gáncsolta, és vonakodott II. Orbán pápa elismerésétől. Magatartása már 1097-ben arra kényszerítette Anzelmet, hogy Rómába utazzon. Ekkor következett első száműzetése: csak 1100-ban térhetett vissza Angliába.

Amikor érvényesíteni akarta a pápai rendeletet a hűbéri eskü és a laikus invesztitúra ügyében, összeütközésbe került az új uralkodóval, I. Henrikkel. 1103-ban újból száműzték. Anzelm számkivetettsége és küzdelmei csak akkor értek véget, amikor II. Paszkál pápa és I. Henrik király megegyezésre jutott. Az egyezés érvényben tartotta a laikus invesztitúra tilalmát, de megengedte, hogy az egyháziak továbbra is hűbéresküt tegyenek laikusok kezébe. Anzelm, aki a pápai tekintély előtt készségesen meghajolt, ezekben a harcokban az alapvető elvi kérdésekben rendíthetetlen szilárdságot tanúsított, a gyakorlati részletekben azonban hajlékony volt.

Néhány jelentős teológiai munkája e harcok zajában született. A legjelentősebb köztük a *Cur Deus homo* (Miért lett emberré az Isten?). 1098 októberében a bárí zsinaton nagy figyelmet keltett *De processione Spiritus Sancti* (A Szentlélek eredése) c. beszéde. Utolsó három évét nyugalomban és békében töltötte Angliában, s 1109-ben halt meg.

Kortársaira igen nagy hatást gyakorolt leveleivel, imádságaival és beszélgetéseivel, amelyeket életrajzírója, Eadmer jegyzett föl. Anzelm imádságai misztikus bensőségükkel és mélységükkel jól érzékeltetik a szakítást a karoling kor józan és visszafogott imaformáival, és már a késő középkor személyes és hangsúlyozottan érzelmi jámborságára utalnak. Levelei szintén jellemének szenvedélyes és érzelmes oldaláról árulkodnak, s ez éles ellentétben áll teológiai spekulációinak értelmi élességével. Különösen korai levelei mutatják készségét a természetfölöttiekkel való bensőséges barátságra, amely a 12. századi monasztikus lelkiesség egyik jellemző vonása. Sohasem volt boldogabb, mint beci prior korában, ahol hasonló gondolkodású tanítványok csapatát gyűjthette maga köré, és velük lelki és hittudományi kérdésekről vitatkozhatott. Sok minden bizonyítja ezeknek a beszélgetéseknek szívélyességét és eredetiségét, s egyúttal Anzelm képességét arra, hogy szellemi igazságokat képszerű hasonlatokkal fejezzen ki.

Anzelmet gyakran a skolasztika atyjaként emlegetik. Ez a megnevezés azonban csak szűk korlátok között illik rá. Először is nem a világi iskolák és egyetemek világában élt, holott ezek jelentették a skolasztikus teológia bölcsőjét. Anzelm legtöbb munkáját szerzetes barátainak írta, hogy választ adjon konkrét kérdéseikre. Gyakran alkalmazta a dialógus-formát. Minden egyes értekezésének csak egyetlen fontos kérdés volt a tárgya; nem állt szándékában, hogy az egész hittudományt rendszeresen földolgozza. Nagyon fontos a módszere: feltűnő ellentétben a késő középkori teológusok módszerével szinte teljesen lemond a tekintélyek idézéséről. Mégis mindezen különbségek ellenére Anzelm gondolkodásmódja sokban érintkezik a skolasztikus teológia szellemével: bátran hozzányúl az alapvető problémákhoz; meg van győződve, hogy a dogmatikai igazságokat értelemmel meg lehet érteni; kész hagyományos megoldási kísérleteket elvetni, és régi igazságokat

új, nemegyszer meghökkentő nyelven kifejezni; módszer és célkitűzés szempontjából minden munkája egységes. Ezek a vonások inkább a skolasztika hittudósai közé sorolják őt.

Az is igaz, hogy fő gondolatai a halálát követő első két évszázadban nem találtak általános elismerésre. Duns Scotus előtt alig volt jelentős híve istenérvének. Éppen így nem fogadták el jellemző irvelését arról sem, hogy Isten megtestesülése szükségszerű volt, jóllehet nagy hatással volt e téma későbbi megvitatására.

Anzelm, a hittudós és lelki író megbecsülése csak a 14. században vált általánossá.

A harc, amelyet Anzelmnek mint érseknek kellett megvívni az angol egyház szabadságáért, azzal a következménnyel járt, hogy a jellemére és életszentségére vonatkozó vélemények nagyon eltértek egymástól -- még Canterbury szerzetesei között is. Az egyik párt, amelyet barátja és későbbi életrajzírója Eadmer vezetett, szilárdan meg volt győződve szentségéről, s ennek bizonyítására csodákat sorolt föl. A másik tábor azon a véleményen volt, hogy Anzelm elmulasztotta a canterburyi egyház jogainak megvédését, és csodatévő erejét kétségbe vonta.

Lassan, ám biztosan növekedett szentségének elismerése. 1163-ban Becket Tamás érsek megkezdte a szentté avatási eljárás előkészítő vizsgálatait. Amikor azonban Becket száműzetésbe kényszerült, az ügy feledésbe merült. 1494-ben kudarcra járt egy másik kísérlet is. Végül 1720-ban Anzelmet egyháztanítóvá emelték, anélkül, hogy -- tudomásunk szerint - - szentté avatták volna.

Bár Anzelm sohasem volt népszerű szent, kortársait megragadta -- és még most is hat azokra, akik műveit olvassák -- teológiai látásának szépségével és világosságával, imádságainak hatásos ékesszólásával és vonzó jellemével. Nem alaptalanul mondta róla egyik tanítványa, hogy ő volt „korának legszeretreméltóbb embere az egész földön”.

Ünnepét a római naptárba 1688-ban vették föl, április 21-re.

Anzelm személyiségének sugárzó erejéről a következőket beszélük:

Miután Canterbury érseke lett, a királlyal folytatott viták miatt szükségesnek látta, hogy a pápát fölkeresse. A hosszas utazás nem volt veszélytelen. Így Anzelmen rajtaütött egy rablólovag, aki lovascsapatával megleste és ki akarta fosztani. De az érsek alakja és tekintete olyan hatással volt rá, hogy elfelejtett bármit is követelni tőle, sőt letérdelt és áldását kérte. Azután cinkosaihoz fordult, és ezt mondta nekik: „Nem tehettem mást. Úgy éreztem magam, mintha nem emberrel, hanem angyallal álltam volna szemtől-szemben.”

Anzelmnek pusztá megpillantása tisztelettel töltötte el az embereket. Pedig utazás közben ritkán fedte föl kilétét.

A király ellenséges viselkedése kényszerítette a lyoni száműzetésre. Akkor történt, hogy egyik útítársa Vasas Szent Péter ünnepének vigíliáján (Vasas Szent Pétert

augusztus 1-én ünnepelték) álmodást látott. Barátságos tekintetű ifjú állt előtte, és azt mondta neki: „Akarsz újságot hallani?” A pap azt válaszolta: „Nagyon szívesen.” „Nos, halljad hát: a harc Anzelm és Vilmos király közt véget ért.” A következő éjszaka egy másik papnak egy láthatatlan kéz papírdarabkát nyomott a markába, miközben zsoltározott. Rátékingott és azt olvasta: Vilmos király halott. A következő napon megérkezett a hír: Vilmos királyt halálos baleset érte vadászatán a hampshire-i erdőben. Egy ismeretlen kéz által kilőtt nyíl szíven találta. A püspök ellensége elnyerte ítéletét. Anzelm pedig a hír hallatára keservesen sírt.

katolikus.hu

Canterburyi Szent Anzelm

Canterburyi Szent Anzelm (latinul: *Anselmus Cantuariensis*, olaszul: *Anselmo d'Aosta*), (Aosta, 1033. – Canterbury, 1109. április 21.) nagy hatású teológus, filozófus, a szellemtörténet a „skolasztika atyjaként” is tiszteli.

Élete

Anzelm 1033-ban a burgundiai (Felső-Itália) Aosta (akkori nevén: Augusta) városában született, az Alpok lábánál, elszegényedett nemesi családban (anyja, Ermenburga a savoyai nemességből származott, apja, Gundolf lombard volt). Egészen 1056-ig, anyja haláláig szülővárosában élt. Szülővárosának elhagyása után három éven keresztül vándoréletet élt Franciaországban, ezekről az évekről többet nem tudunk. 1059-ben a normandiai Bec kolostorába vonult, ahol alapos tanulmányokat folytatott. 1060-ban szerzetes lett Becben. A kolostor priorjának távozásakor, 1063-ban, Anzelm veszi át a hivatalt, 1078-ban pedig apát lesz. 1093-ban Lanfrancus érsek halálakor Anzelmet jelölik Canterburybe érseknek, s ő elfogadja a kinevezését.

II. Vilmos angol királlyal való nézeteltérései miatt Anzelm 1097-ben Rómába utazik, hogy II. Orbán pápával találkozzon. Anzelm távollétében Vilmos király száműzetésre ítéli, és egészen 1100-ig nem is térhet vissza Angliába. A II. Vilmost követő I. Henrik királlyal is konfliktusba kerül, aki 1103-ban újból száműzetésre ítéli. II. Paszkál pápa és Henrik egyezsége révén térhet újra haza, Canterburyben hal meg 1109-ben.

Filozófiája

A hithez szerinte az ész belátásán keresztül is el lehet jutni, mivel a hittételeket semmilyen észérv nem képes érvényesíteni. E gondolatának jelentősége abban áll, hogy így a hittételek a Biblia vagy az egyházatyák tekintélye nélkül is képesek megállni. Ontológiai istenérve nagy vitát váltott ki, amelyre évszázadok múlva is visszatértek (például Immanuel Kant). Az érv lényege Isten fogalmából, képzetéből bizonyítja létét: mivel Isten az a lény amelynél nagyobb és tökéletesebb nem gondolható el márpedig a legtökéletesebb lény tulajdonsága a létezés is, ezért valóságosan létezik (nem így lenne, ha elképzelhető lenne egy nála tökéletesebb lény, amely a lét tulajdonságával is rendelkezik, mivel Szent Anzelm feltevése szerint a létezés tökéletesebb állapot a nemlétnél). Az igazság három szintjét különbözteti meg: az *örök igazságot* (Istenben ezek az eszmék); a *dolgok igazságát* (amelynek alapja hogy összhangban áll az Isteni igazsággal); és a *gondolkodás igazságát* (amelynek alapja hogy összhangban áll a dolgok igazságával).

Wikipedia